

Мария ТЕРАСИМОВА

Салаан сайын барахсан
Ситэн-хотон сирнэдийн,
Алаас-сыйны тэдгийн,
Кэрин тшабыт каретийн,
Кэбэ кысдыт чоргууян,
Итин-куйаас эргидэн
Айыныгас санаалаах
Айны Дьонөгөй аймага
Айгыр-силли айылдааны
Анаан ааттан алтыһар
Аал уотузан айахтаан
Айыштары айхаллыр,
Албан-далбан ааттарыгар
Атгыс ачаан көрдөһөр
Унэр-сүктэр сүгүрүйэр
Утун-мааны күннэрэ
Садалаана доботтоор!
Күлүмнэс үрүн күммүт
Көтөн-мөбөс күөрэйинтэ
Сирга ыһар сарданатын
Экис-хаанга инэрэдийн,
Күүсгө-уохта уктунуоһун,
Турукшутун тулсарыаһын!
Чөбдих сөрүүн салтыны
Сүөгэй курдук ыймахтааһын!
Ырын-тойук энэрдэнэн
Үрдүк-төрүү үктэллэнэн,
Ытын ылдыт ытырымыланан
Додору-атаһы тодурутан,
Аймагы-хааны чуобутан,
Саламанаң симэнэн,
Чэчиринэн чэлгийн,
Кылынһар ымыс кэһилэнэн,
Утаһэдээх этн эмсэхтэнэн,
Энис мүһэ биринстэнэн
Чороон айады чуобутан,
Кэринэн айады кэмкэлэтэн
Улуу Тунах Ыһыах күнэ
Сир айы сирнэдийдэ
Сахам сирин тилдидэ!
Төгүс ылдыах тышныбыт
Туораабытын туһугар
Адыс ылдыах ыһыммыт
Кыһааммытын аатыгар,
Нөбр самыыр ылдытээх
Нэр куйаас эриннээх
Нэгэ сайын барахсан
Садаллыбытын айхаллыр
Ытын-мааны ыһахпыт
Хангал хааннаах ыччаты
Халсадайга ханмылаатын,
Сындалийбат сындаһыннаах
Сүүрэр-көтөр ыччаты
Ыһыйдарга бааралаатын,
Сыжсалар, сылбырбалар
Саха төрүт ооньчууларын
Түһүлгөс тэрийдиннэр:
«Тутум эргир», «Өһөс торбос»
«Хары беттыр», «Кырынааст»
Хатыһыналаах күрөхтэрэ
Ыһыах дьонун тодуруттун!
Күлүмнэс, чиннэр күүстээхтэр
Мас тардыһан мадыктаһын!
Чапчэкилэр, тэһинэхтэр
Куобахтаан кунуйдуһанар,
Кыһыһан кыһраттынар,
Ыллар ыраах ыстамалаан
Ыһыах дьонун үөртүнэр!
Эһсэн-этэр ырыалаахтар
Эһизэйи эйэртиһнэр,
Ойор-тэбөр бадалаахтар
Оһуонаһы өрдөрдүннэр!
Ача оппут сирнэдийбит
Сибанкылаах хоһуутугар
Ойор күннээх орто дойду
Орой-мэник оёо сааһын
Ооньчуулара олоһурдун!
Эдэрдэринн эһэрдэһэн,
Эһэһнэрдинн эйэргэһэн,
Кырдыбаастардыһын кыттыһан,
Көһүл күннээх көрө дойдун
Көрө-һара күөдбүйдүн!
Үрүн түүһинэ үгүс ыччат
Үөрө-көгө үһкүүлэтин,
Эдэр сааспыт эрчим күһнэ
Ойор күнү көрүстүн!
Уруй Улуу Ыһыахха!
Айхал тунах Ыһыахха!



САХА

ТУРАПЧЫ
УЛУУБУН
ХАҒЫАТА

ХАҲЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 74 (7871). ☆ 1995 снл бэс шынн 20 күнэ. Ойуоруаньжук. ☆ Сыната—146 солгубай

МЭЧЧИРЭНГ—ӨЛГӨМ ҮҮТ, ЭМИС ЭТ ТУОНАТА

НЭҢИЛИЭННЬЭ ХАРДАТА—ҮРҮҢ ИЛГЭ

Улуу байдалыг Н. С. Сивцевэ буолбут сүбэ муньах үгүтүттэри улахан кыахытын ситтэргэ тэрээни үлэһэри тупсарар дьаһаллар тустарынан анаан-минээн дүүллэспитэ уонна бу бопхуруска икки нэдиэлээн итээни сыл анардаах түмүк кэрдөөтүтүн тэһиригэ бөддьүк басыта.

Сотуругаартаа Одьулун нэхилээгэй дьаалтаты-
гар (баһыдык Н. Н. Шестанов) ол суньхунзи баһы-
най хаһайыстыбаларын сэдэйааччылары уонна из-
биллээһинтэн кыттыылаах муһуһах буолан ааста.
Ол туһунан көпсирингэр нэхилээк баһынай ха-
һайыстыбаларын ассоциациятын председатели Н. И.
Филиппов иһитиннэрэртэр көрдөстүбүт.

— Сыт аясыптыр бизе мынан азыннын государство-
да 100-чак эре тонна үүтү туттарда, ол эбэтэр 22
мырмынан. Бу сылга дуогабарым 668 тонна эте.
Ичинтен чааынайдар ылар ирээттерэ 300 тонна
булуотохтара. Халлаа, дьэ, бу өртүгөр улахан. Нэ-
билинниңи үстүн ааһыа туттара ийик. Бу да мун-

ных сызла-соруга ол тула барда, — динр нини.

Бордмек, үүтү туттарыга дыкшинилтох бала-
нааны хама да баар. Бу улуус бир бодог нани-
лнэгэр—Одлууннга эмнэ, Миастага быйыл өсө
атыттары ордуу санатар сэлпэрзотарийей пуун аһыл-
лан үлэлнир. Бородууксуя сүөгайнэн астанан Чу-
ралчытаары кийи заводка иккили хоно-хоно киллэ-
раллар, быйылар үтүлэн эмнэ аватыллар. Уойса-
наан, ат үтү комбинатын бу маччирен мйдарыгар
тэрзэбинигэр одлууннар тутуһаллара туох да суох.
Нэһилиэн саламтата дааны быар куустан эмнэ оло-
бот. Ордун баһанай хаһаайыстыбаларын ассоциа-
цията ити сэлпэрзотарийей пуун аһылларыгар сүүр-
бут-тарийейбит үтүлээх. Пуунга үлэни керүдлэн,
майна мастарынан Нина Ивановна Пикитина бэрт
кыһамнылаахтык үлэлнир. Үтү автомашинага баар,
макда буоллабына, трактор эмнэ туркуруллар. Ды-

(Бүтүүтүн 2 стр. көр).

МАНЧААРЫ БИРИЙНГЭР—ИККЭС

лэри ылаттан унсай түмүккө 30 очколаах негис
буолла. Мөнгө-Хамаалас I хамаандата 16 очколаах
эрэллээхтик бастаата. Нам хамаандата 39 очколаах
үлүскө тазыста.

(Хүрэхтэний тухууан сийлэни хайхат нэлэр №-гэр сырдатыхпыт).

Бидэгийн тууу барыгын үн-харчы бйлаарар нэмгэр
тыа сиригэр олохтоох бэйзнь дьаһаныг структура-
тын захчнь демократическай торчунэ олодурбуг со-
нуоннара, хомойдох иһин, баччаанна дээрн өгсөхүлэ
илингтөө.

Билдирин мурдук, байыз бас билэр үптөх-астаах
государственной былаас улуус таһымналар эрэ дээрү
үөһэттэн барылинна. Кырдык, бүтүн улууну биір
күн саллаар, биір сиргэ кининизан үп муһуулар.
Хаһа үп сөөр, онно былаас баар. Араас нолуокта-
рынан, фондаларынан улуус бюджеттыгар киһирбит үп-
харчы ханнаҥ эрэ чааһа уруккулун тыһырмалап на-
һиэттэриһин тарданар. Онуоха наһидиэк баһылыга
дүһүнүөх хаһайчыһынан буолбакка, уруккулун дьа-
һаты уонна бюджеты телороччу эрэ буолла.

Олох үйгүүтүн оңорооччуларынан, нолуугу кэмнгер төлөөчүлөрүнүн, государствоны байытааччыларынан нәһилнәктәр олохтоохторо буолаллар. Ол эрээри кинирбит үп-харчы бэйэлэрин тубаларыгар хаалбат. Онон нәһилнәк олобо бүгүн тобо эрэ ыыргыйбат, үлэтэ күөстүү улаабут, көрө-кара көстүбөт. Ааспыт айданнаах кэм алааһынан олорбут ара уустарын бөһүөлэникэ күүс өртүнэн киллэрбитэ эрээри, билигин ким дааны былыргы өбүтүнүн сөөбөр көгүү өртүкөн төһөөр бабата суох. Урукку нәһилнәк биир бөһүөлэни буолла, оттон улүүс киннэ улүүс анара кийилдэниэ-сүөһүлэниэ. Дэлэй сирдээх-уоттаах тыа сахалара да латырдарбыт мэтчирингмит татым, сүөһүбүт аччык, үүлүт-аспыт кэмчи. Кийи-сүөһү итинин тодуруйбут, бөлүөхсүбүс сирнэр хас биридин ыал кыйалбатыгар, хас биридин кийи олобор, дуулатыгар нәһилнәк дьаһала, көмөтө, сүбэтэ тийибэт буолла.

Дээдэ од ниниттан олохтоох байсан салдлынны го-
сударственной да, вародий да булаанын дьон бэрнэ
уугуйан, сөбүлээн олоор дьовус-дьовус түөлбэлэ-
риттэн сагалыыха бээр этэ дин санынбын. Түөлбэ
дизн бу, хөлөбүрө, 100—150 нэл олоор скринэн
контур орхуун сөбүлээн холбоспут биир жалны об-
щественная тутула, тымар организм буолар. Ман-
на эрвэс идэрээх, саастаах, балаһынчачалаах дьон
биир программнан, биир усталабыла түмсэн, хар-
дарыта дьабысан, биригтэ үлэлээн-хамсаан, ниниин
дүйөн хардымын онгоролдор, тиксөөр, кризистэн тах-
сан, салгыны саядда, барынар сүөлү тутууналлар.

Билигін бийиги түс-түсү араналанар общество-
нан олооробут Он курдук оолор, ычкаттар, дых-
тадар, кырдыаастар, кыяматтар дие өрүү арах-
сабыт, үлэ-хамнас эмиз оннук барар. Оттон түөлбө
олохтоохторо эдэр кырдыаас, үлэлдир-үлэтээбэт,
бай-дыадангы дие арахсыбаттар, Манна кылаассабай
атпанаһымы, утарыта түрсүү, ордук санаһымы суох
Уопсай мунуһабынан түөлбө ага баһылыга—старос-
та талылдар, баһига сөт аһылдар. Түөлбө бэйэтэ
юридическай быраалтанар. Түөх-хамнык ийиниз
түөлбө иһи быраабын уонна көйүгүн көмүскүүр
общественнай тэрilliи буолар. Он иһин буруйу
онордоххо, дьүүл-дьүһүн бастаан түөлбө иһини ы-
тыллар. Түөлбө соруга, тутула, үлэтэ-хамнаһа, суу-
та-сокуона—барыта иһи устаабыгар суруллар. Түөл-
бө бэйэтин-бэйэтэ дыһанар тутул буоларынан пөд-
ляныһа бары олоһор-дыһаһар, хаһаайстыбатыгар,
иһтэр-үөрэтэр үлэтигэр, олоһун бары ымыһгар-чым-
ныгар быһаччы өрөөһөр. Түөлбө сиритэр-уотугар
олоһор бары тарпатталар, холбоһуктар түөлбөнү ти-
рөөр тирэх, тутуһар тутуах быһымынан билиһил-
лэр. Фондалары тарыниһа көмөлөһөддөр, тизбэр-та

Һәр үлсәз ныггалар

Түөлбө, урукку курдук, кыра-кыра зоналарга ара-сан, туохха барытыгар куоталаһыыны, күрэби тэри-изн, олохтоохтор сүргэлэрин көтөдөн, олоххо, үлэһи бэри көхтөөхтүк, күргүөмнээхтик ытталарын си-тиһиэн сөп. Ити биллэниҥ — рынок усулдуобуйатыгар өссө табыллар.

Түөлбө бастамы сорууга — кэбилдизиниз дохуотуттан, араас волонтертан, государство көмөтүтүн түөлбө уюмсай фондатын төрийин. Ол үбү-харчыны табалар-дарынан эргитан, үрдүк бырыһыанга уурдаран, наа-дыһааччыларга пазээн, өнөлөрү оңорон, үп бастамы мунуулуутугун (первоначальное накопление капита-ла) үкөстүтүн.

Түөлбө иккис сорууга — дьону барытын үлэээх-хамыстаах оңоруу. Туох-хамнык ииннээ бизнес араас көрүүгүн уокка кооперацияны сайыннарын. Түөлбө-вэ оҕо-дьахтар, ыччат, кырдыаас, ыамнат — барыта дьарыктаах буолар, сорох аһы-үлү астаан дэлэтэр, сорох нистэнэн дьону таныһаннар, сорох уһанан араас гэриллэри оңорор. Оттон сорохтор бүтүн ымах-тары, мастарыһыйдары, заводтары үлэлэтэн, оҕорон таһаарыһан холлоохтун дьарыктаналлар. Сорох эргинэр, сорох бултутур.

Саха былыргы үгэстэрин төнүннэрэн, туалбанан сайылыка тахсан олорор, оһио дэлэй мэтчирэг сирдэнэр, бултуур күүдлэнэр, тылланар, ама, тобо сатаһыа суоһай?!

Түөлбө үһүс соруҕа — саханы түөлбө «халыммыстар хаайыа» олорун, сахалыы иитин. Кииһи кииһиэхэ чуҕаныыр, мэт ыалта ыыкаларга бадалыһанньатыгар саханы сахалыы үгэстэргэ, Айыы үрөһөргө үрэтэртэ табыгастаах усулдуруйа дьэ биир буолар.

Вилитин ким да кичинке дааны кынамат, ким ич-
ки дааны билимат курдун буюга. Кичи хайдах
сатырынан, туту толкуйдурунан олорор. Олох ман-
ный ыар тыына бурүүкөн турар кэмгэр бир сыл-
га-сорука сомоголоолонно, бир түөлбөдө түмсүбө-
н, бары тус-тулуван тарбаан сырыттаптыны, ы-
нок арды аһындаах аяаар бир-бир ийрэн би-
рер кутталаахпыт.

Онон улахан бөхүлэктэр дьон олорор сырнын хо-
мол-хомул түөбэлэринин арахсан, малларынан кыт-
тыһан, сөнүлөөн олоруулаа аныгылыы сирдээх ба-
һаа бикр бөлөх кооперация буолуох эрэ

Ол эрээри түүнбэ «хармааныгар харчмызах» эрэ буулданына, бэйэтин бэйэтэ дыһанынаа. Огтон ним ирэ үһүэттэн «дук» тынарын нэтээр түбэлтэттэр түөлбэ хаһан да өрүттүбэт хобдох дымлбаланына. Арай олохтоохтор төлүүр нолуоктарыттан бырыһыан аарыһынарынаа, очгодо эрэ түөлбөнүн, нэбиллигинин дьынгызах бэйэни дыһаныны баар буолуу.

Ытыктабыллаах Ил Түмөн депутаттары тая сирий оловор сөптөөх болжомтолорун ууран, дьон сөбүлэһэн сомоболоһон оловор түөлбөтүн саңа общест-веннай, кооперативнай тутул быһыытынан көрөн олохтоох бэйэни дьаһаныы сокуонутар киллэрэн, түөлбө статусун олохтууларытар тус бэйэм бада-бын этэбин.

Бял—гүөлбэ—нэһилиэк—улуус—нуорат—республика дьэн тийһинистэрдээх бһир-аарыма-улахан системада киирэн олодор тьа дьоно, бһиниги, ьал—гүөлбэ—нэһилиэк дьэн олохлут саамай алын анылаата, туллар туталада дьынигэс сокуоннай оннун хаһан буларын тэнийбэнкэ күүтэбит.

Егор ГАБЫШЕВ

Чурапчы.

(Бүтүүтэ. Илһини 1 стр. нөр).

Итенииң тәрзесінің үлелер сындарыбыздарын үрдінен, үйіу туттарыы үетелззбз.

Онон мнэстэда ол биричинхэтэ туохха-ханьыкка буодарын интернаһиртибат.

— Бааһынай хаһаайыстыбалар сүрүннээн сүөхүнү миннээн көрөллөр, балар үтү-аһы туттара сатымыллар. Оттон сорохтор, холобура, «Бурдук», «Аһан» курдук бааһынай хаһаайыстыбалара сүөхүлэрини иирдиччээн малларынан тарҕатан көрдөрөллөр. Олор бунатын туттара илктэр. Үрөх-Куера олобун даһаны «арыыланан» озорор. Киһи үүт-ниирбэт. Суол, сылдьыбыы да суох. Икки сиртэ үрөх туорааһыныгар, улахан алдьаныылаах. Нөһүлүннэ буоллар, арыы сыаната даһаһыта 500 тыһ. солк. тийиһигин ыарыырбагар, Тугу мылларыны, үрүн аһы үрдүттөн эйэ аһыарын ордордулар.

Иван Иванович итн хоруйдугар, биймх, уолсайы-
ын, үүт эт-үүт комбинатынан занна тутулдубата-
ын, сайынгы ыйдарга хойууан садаламмытын
лэххэ. Ол курдук, комбинат өссө күлүмгү ыйдартан,
тү тонгосон туттарыныи нөмүллээбитэ. «Көмүл»
быт бааһынайдар, хаһайыстыбалар итинтэн сирт-
ээн туттарар-туттарбат күннэнэн бардахтара ол.

Аага түнэн, бу мачирэнг бйдарыгар дннрэн да баран, ол «көгүллэрин» мүлчү түтүөхтарын кэрэйэр нурдунтар. Ити «Бэйэлэрэ үрдүттэн айыылларын ордордулар» диэннэ итинтэн атыннык: сыналалбак кыл. Аны суол-иис мөлтөбүн, электрическый уот турууга суобун, кыамтата кыратын биричинилдэххэ. Быһата, нэһиллэнкэ смалаабы ууту туттарыы Дуоса-барын биир 70-80 бырыһыан толордохторуна байыны-ба нурдук. Ити биллэргин аабынан. Ол мачирэнг бйдарыгар үлэлээгэххэ арымый көбүчү буолуон сөп эбээт.

—Муннахха наһилдээнэһэттэн үүтү наһилдэһэ үс күн үс сиринэн болдоон тутарга быһаарыыбытын ыһыһылар. Ону тэһэ күһсэттэн үүт хаачыһыбатын, үүт сыатын үрдэттэн тула буолла. Майна үүтү күһнэтэ аһалдытыр туһунаа сөлгөөһүдүһэ. Итиһинэ туттарыллар үүт бинд киһилэттэн 50 солн, үүт таһаа автомашинэ суопларын хамнаһырга тутары өмнө утарыһылар, — күһсир ассоциация председателэ.

Мунных ситисинг түмүгэ итинник. Аны үүтү тутар эрэ хаалбыт курдук. Манныха биһир этнэххэ. Ол эбэтэр хас туттарар биһирдн кини иэһиннэк дьаһалтатын кытта дуоһабар гүһэрсинэхтэх. Ол аата хардарыта эбэнээтэлистибэ. Бу юридическай муустэх докумун. Түөх бвар туттарыыаххымы онно олобу.

Двокуеунайт «Саха Республикаһытн норуоттарын үгәстәрләр сайыһынарыны усулуобуйатыгар мультикультурунай үөрөхтөһүн методологията уонна практика» дигэн ааһтаах норуоттар иһки ардыларынааһытн үөрөхтөһүн методологията.

Мультикультурнай үөрэхтээрин дин тугуй? Итин
былаарга АХШ историларытан холобур агада
быт. Бу материка үгүс дойдудартан араас ому
дьоно мустан бипр нацины үөскэппиттэрэ, оолор
бипр окулалаа бипр тылчан үөрэнэллэрэ. Түм
бипр кинилэр бэйэлэрин тылларын умнан, норуостар
бэйэлэрин уратыларын сүтэрэн барбыттара. Аны
1960 сылтан уларыныы тахсар. Хара тирилээхтэр
«Мин африканецпын, оном тодо киэн туттуо суох
тустаахпын?» диин турбуттара. Итинтэн Холбоһук-
таах Штаттарга мультикультура диики хамсааһын,
үгүс культуралаах буолууга бэйэ төрүтүнэн киэн
туттууга хамсааһын саҕаламмыта. Национальнай
уратыларын харыстыыр сыаллаах программалар онго-
һулубуттара, оһуола уонна төрөппүттэр оолорго
бэйэлэрин национальнай культураларын, күүскэ үө-
рэтэргэ сыалы туруоруммуттара.

Бизнесте көрдөрүүнүн республикага 80 омук бэ-
рестөбінтэллөрө олороллор. Бизниг омунтар бэй-
лэрин култураларын, үгэстэрин сайыннарыыга бизи
бөлөг саралааһыны, хамсааһыны күөдүүлүүт дойдү
быһылытынан биллэбит. Бизниг национальнай оскуо-
лабыт концепциятын Россия үөрэжин бары автоном-
най уонна уобаластардаагы управлениелара ойлоо-
буттара, 1993 сыллаахха ЮНЕСКО дьыалаларыгар
РФ комиссията бигэргэппитэ. Ол иһин бу конферен-
цияны ити дьыала салгыытын курдун көрүүххэ сон.
Конференция үһүс күнүгэр ити форум кыттыылаах-
тара бизниг улууспутутар сырыттылар. Кинилэри
терүт норуоттар национальнай оскуолаларын пробле-
маларын чинчийи аан дойдутаагы киинин директо-
ра, психологическай наука доктора, профессор А. П.
Оконешникова салаан сырытыннарда. Делегация
састаабыгар Дьокуюскайтан, Эбээн-Бытантайтан, Ка-
бээни Сэбээн-Күөлүттэн, Тываттан, Нерюнгриттан,
ода сирлэртэн бааллар.

Балдыгтар Д. Д. Красильников аатынан Мугудай орто оскулатын ыһаабар сырыттылар. Манаа оскуола үлэтиг ситиһин билектиилэр, музейы көрдүлэр. Ол иэнииттэн Д. П. Коркин аатынан Чурапчытаабы республиканскай оҕо спортиннаа оскуолатыгар маалдыгытаатылар. Оскуола директора М. Д. Гуллев үлэтин-хамнаһын, үөрөххэ, спортка ситиһинлэрин биллэһинэрдэ. Онтон оскуола кабинетнай систематын, спортиннаа сазаланы, национальнай комплексы, музейы, ох саанан ыһыһын көрдүлэр.

Кыргыз «тогурук» остоол ыытылынына. Ону психо-
логической наука доктору, профессор А. П. Окоев-
никова сайайда. Ойно М. Д. Гуллев остоола сайды-
тын сана программатын билиминерде, Чурапчы ор-
то остоолатын историнда учууталлара Л. М. Ивано-
ва, А. С. Нустинова дакылааттара истидиниз. Ыла-
дыттар санааларын атастабышларыгар остоолалар
үлэлэрин, ситийилэрин, учууталлар оспорбут дакы-
дааттарын үрдүктүн сыанаттыгылар, спортивнай ос-
тоола сана программатын бийирэстилэр. Тогурук ос-
тоолга кэспетингэ саха норуотун менталитетин хай-
дах уларытар туһунан, 21-с үйө сана дидерия хай-
дах баламниир туһунан санаалар этилиннилэр. Тына
бэрэстэбинэлдэ спортивнай остооланы кытта бийргэ
үлэлэниргэ дуогабар түһэрсэр баалаарын эттэ.

Анна ЯКОВЛЕВА.

Анна ЯКОВЛЕВА,
Урэх улуустаагы управлениетын специалида

руохтаах. Эт-үүт комбинацын ардбыл онуук. Бигр үксүн итгэнэ ажыаагыстаа бигрди кийдэн олоһуллубаны, ити «300 тоһоатын нөһүлүннэ тут-тарыахтаах» диэннэрэ салгыыга кыаан турар сым-лара эрэ. Ол тэрэһингэ охсоруу былаан быһа-һыттан сэрэһинэххэ эмкэ сөл.

Дийнэр, сийлаады үүт билаан нэһилиэниэ туттарарыттан быһаччы тутулунтаах. Урунуу буолбатах бары төрөөһүнүз нэһилиэниэ туоратыллыбат. Ити дотацияны ыларга тийиэ. Оттон нэһилиэниэни сүөһүлэһин уонна оттуур сиримиз хааччыймы улууска биир сөөхөхтүк тутуһуулаах илэр хайысха. Сирин дууһанан ууларын биир бастакынан быһаарыллыбыта. Ол түмүгэр күн бүгүн нэһилиэниэ сүөһүтэ ахсаан өртүнөн улаатта. Бу одьулуунарга эмиэ. Сирин да буолан үүт хайа тыырбыт анаары курдуктун ити нэһилиэниэ туттармахтаах. Быһаарыы оҥно табыста. Иккис өртүнөн, быйылгыттан улууска ынады иккүстөннөй сизмэлээһин хаһаайыстыба бары корунэр босхо оҥоһуулар. Бу эмиэ чөлчөтүн, Дьэ, итинин хааччыллан баран, государственнай былааны толорууга нэһилиэниэ хардата үрүн алта, үүт буола умуумуохха.

Олон түмүгтээн аттахха, одьдууннарга буолбут
бу тэрээнин муһнах быһаарыһа олоххо киирэрэ
эмнэ кэһилиэһиньэттэн эрэ тутулуктаах

Светлана СМЕРНИКОВА

УЛУУ КЫАНЫЫ 60 СЫЛЫГАР

ХАЙАХСЫТ ЧУЛУУ ЫЧЧАТТАРА

Марков Илья Петрович
(1916—1945 ес.)

Илья Петрович Марков уруктун санаан көрдөх. Сөзүнөк ыччаттарыттан ушулчуу күүстөк уоктаа, билигин кээ эбитэ буоллар спортсмен кинээ уута, сажа биер бастын ыччатынан ааттаныа эбитэ буолуо. Нэһилигин иһигэр кинээхэ тийиэххэ айылаах ыччат суох ээ. Атабынан быһыа, күүһүн төһө баара биллибэтэрэ, онук дэгиттэр сайдылааба. Олус сэмэй, килбиктиги буолан улахан түһүлгэлэргэ биридэ да сонноон көрбөтөбө.

Мин өйдүүрбүм Илья Петрович Хайахсыт Арыылаахын түөрт кылаастаах оскуоланы үс сый үөрэнэн бүтүрбүтэ. Оччотоогу оскуола оҕолоро улахан саастаах дьон буолаллара. Ол да иһин буоллаа буолуо Илья оскуоланы бүтүрүт 1932 сылтан комсомол чилинэ буолта. Нэһилиннэ ытыллар бары үлэлэргэ активнайдык кыттар, лоп курдук үчүгэй тыллаах-өстөөх, сиппит-хонпут салайааччы быһытынан биллибитинэн барбыта. Ол да иһин 1939 сыллаахха нэһилиннэ бастагы ыгырыылаах Сэбиэтин быыбарыгар баара-суога тодус кийиттэн биерэ Илья Марков быыбардаммыта.

Атын Хадаар нэһилиннэ оҕолор «Удаарынай Тарды» колхозу кытта Хайахсыт «Сырдык Эрикэ» аргыала холбоһон «Түмсүү» колхоз буолбуттара. Онно 1940 сылтан председателинэн быыбарданар. Бу колхоз оччотоогу олох сабыдыалынан улахан колхоз ахсааныгар киирсэрэ.

Биһиги дьэ көргөн Илья Марковтаагы кытта уонтан тахса сый биергэ дьукаахтаһан, олус эйэ-дэмнээхтик олобуллуут. Илья быраата Вүгүрдүүн-Буусканнын биер сыллаах төрүүх буоламмыт угуохтунан төбө-төнэ эгитит, олох иһигэ оҕолор курдук улаппыһыт. Убайыт Илья Петрович биһигини кытта олус илээхтик, эйэбэстик, адыс улахан дьонуну тэтигэ тутан көпсөтэрэ. Сааһы күүс нэмгэр биһигини куска батыһыннара сылдьар үгэстээбэ. Соҕотх уостаах саалаах да буолларбыт үһүн бэркэ күөдээ буолан бултуурбут. Ол сылдьан оройуонна тахсан иккилин-үстүү хонукка тийиэ муһнаахха сылдьан киирэр буолара. Ол сырыларымгар биридэ да баны аттанан атырдаһан даххаһыйбытын олох өйдөбөппүн. «Быһа сырыттаахха Чурапчы ыраада суох ээ» диирэ. Бу түөрт көстөн ордунтаах сир Ильяда чутас сирикэн аатырара. Илья Петрович Марков сэрингэ маңнайгы хомуурга 1941 сый атырдыах ыйыгар барбыта. Армияда барааччылар нэһилиннэ киниттэн Арыылаах оскуоланы таһыттан атырдылаахтара. Биһиги оскуолаттан чутас оҕолор буоламмыт, олус ытыктыыр кинибитин Ильябытын мал бүтүнүү киирэн атаарбыһыт.

Сайылык дьэбэнтиттэн тахсарбытыгар Илья ийэ Орууна уот түптэ оҕолор, ас биэрэн алгыс тыл этэн, оҕотун Ильятын сүүһүттэн сылыгырыгар харадыттан уу-хаар басыт этэ. Ону көрөн туран бары да баны санным-курсу санаада баттаппыһыт.

Илья абатын уга илэтигэр сирттиһиннэрбитэ. Улахан быраатын Буусканы ханас өртүгөр ийэтинин сэрэгиннэрбитэ. Онтон кыра быраатын Молотогу

сүтэн кэбиспитэ. Кинилэр кэбислэриттэн атын дьэ көргөттөрө бүтүнүү субусуппунт, саамай бүтэһик мин атам Илья илдьэр атын сиртэн кэбисилээбитэ. Ол курдук икки биэрэстэлээх сиргэ оскуолада тийбиһилит.

Оскуола таһыгар атаараччылар дьык курдук мустубут этилэр. Миники кылгас киири тыллынан бөтө-бөтө саалаан Сэбиэт председатели аспыта. Барааччылартан биһиги Ильябыт, Николай Илларионов тыл эппиттэрэ. Николай Илларионов күүстээхтик эппит тыллара, уу чуумпу өртотугар баар дьону барытын санныар санаада киллэрбитэ. Бар-дьон чутас аймахтар харахтарын уута тахсар, хараастылаах түтүннөрө бүрүүкээбитэ.

Бүтэһик Илья Петрович Марков ийэлээх абатын минигэр: сэринтэн эргийи кэлэрбэр бары үчүгэйдик оҕолор көрсөөрүм, бырааттарым Буускан, Молотон убайгытынан Борокуоннайдын миниги тэтигэ улаатан улахан дьон буолан тоһууларым, — дин-дин сүүснүтүттэн сылалатан ылаттаабыта. Ийэлээх абатынан, балтыларынан куустуһан, сылалан арах-сыбыттара.

Барааччылар 40-ча этилэр. Илья Петрович оччо илээһэннэ гарбачыланка, ыгырыгар хан тына оҕолор биэрэчт Чурапчылар айан суолугар маңгайгынан киирээт, ат түртэн хаамытынан баһыгыратан бара турбута, 40 ат туйарын ыһаа ханпыт суолга лаһыгырайан аарыктаах кини айан суолун тэлэн үөс-кээбит төрөбүт алаастарыттан, бар-дьонноруттан арахан Хайахсыт ыччаттара армияда маңгайгы хомуурга ити курдук аттамыттара.

Илья Петрович Марков 1941 сый Москва таһыгар П. А. Белов генерал аттаах армиятыгар рядовой саллаатынан сэринлэспит. Сотору Илья Петрович Москва таһыгар инженерий чааска саперынан анал халбаһаабаа кулуспалаабыт. Генерал Захаркин И. Г. 49-с армиятыгар 2-с—3-с Белорусский фронттарга сэринлэспит. Ити курдук убайы Хайахсыт нэһилиннэ биер бастын ыччатын Илья Петрович Марков сэрингэ бойбуой суолун ала аһаллыбыта.

Илья Петрович дьонугар фронтан маастатык суруйар эбит. Ону биһиги хоту көһөрүлүүгэ киирбит буолан, төттөрү тахсан эрэ баран толору ааһан билсиппипт. Илья фронтга агитаторынан үлэлирини, нууччалык испитиэ суох билбитин туһунан кини туттан суруйар эбит. Кини биер сурутар: арам минти сэрингэ атаарарыгар герой буолан кэлээр дьэбитэ, ол улахан соругу ситиһэр баалааһын, — дьэ ахтан аһарбыт этэ.

Кырдьык да Илья Петрович Марков Москва таһыттан Смоленский, Рязань, Могилев, Кировский, Минскый, Каунаһы, Варшаваны, Люблины, Иланьы босхолоһон кини Россиятыттан Белоруссия, Литва, Польша сиринэн Германияда тийбит. Пратва, Днепр, Арваа Буг, Неман, Висла, Одер уо.д.а. өрүстэри сэринлэһэн туорасыт. Германия сиригэр Берлингэ баара-суога 8-9 кэс иһин Одер өрүс нөгү өртүгөр Бранденбургский уобалаас Брисков оройуонугар ханаады туттаары муоста оҕоро сырыттаах.

тарына кырыстаах өстөөх снайпер, ыраактан ытан, Илья Петрович Марков сырдык тыһыны басыт. Олохо үгүһү оҕоруохтаах Хайахсыт бастын ыччата, оҕобут, убайыт Илья барахсан 1945 сый муус устар ый 18 күнүгэр, Кыайы буолара 20-чэ эрэ хонук иһингэ хаарынаах сырдык тыһына бастын ыччата ийэлээх-абатыгар, балтылара Хоборооско, Олоһоҕо диир хараастылаах, харахтарын уутун таһаарар, санныар санааны хаалларбыт, сүрөһи курдаттын хамсаппыт олус улахан мутурган этэ.

Билигин бу ахтыны аһар Хайахсыт нэһилиннэ арам саастаах дьонноро сүрэхтэ бүтэйдик нүөлүһэн, бөтө бөрдөрөн хараастан, харахтарын уутун таһаара оҕолор ааһалара буолуо. Ол мин үчүгэйдик суруйан ахтыбыһыттан буолбакка, Илья Петрович кылгас чабылхай оловун биллэлэриттэн, сэмэй-көрсүө майгыта сүрэххэ иҥмититтэн төрүттээх буолуо. Оннук сырдык дууһалаах кини этэ Илья Петрович Марков.

Илья Петрович ити соһумар сурах кэлиэн аҕай иһингэ элбэх төгүл хаан тохтуулаах кыргыһыларга сылдыбытын, кэниһингэ сэрингэ үөрэнэн хаалбытын туһунан: ытыһан кээһэ-кээһэ, үөрө-нөтө, аһы-сини сылдыбыт, — дьэ олус жомордаахтык суруйбуттаах эбит.

Сэрин толоһо оҕургу, былыргалык таттаран эт-тэххэ, ыларга анаабыт кинитин булан ылар иҥистээх оҕоһуулаах быһылаах. Ол хара кырыны ыһаада кыайан Илья Петрович курдук олус холку, үгүс будулданыах уоттаах сэрингэ буслут-хаппыт. Кырдьыга, кыайы буолар илээһэн үктэри турдаһына, түөрт сыллаах араас моһоллоох, хаан тохтуулаах сэрингэ биридэ араанын буолан табыллыбаака сылдьан баран, соҕотхто сүрэххэ түһэттөрөн олүүтө ыарахан, дьылда-хаан оҕоһуута кытаанах, аһыныһаа суох тимир ыһаахтаах быһылаах!

Өр нэмгэ Илья Петрович кытта биергэ сылдыбыт таһаарыһа Уус-Алдан оройуонун Найахы кинитэ бонуюнук Харитонов Иван Васильевич (соторугаа-дыта олбүт) 1945 сый сэттинин ый 10 күнүгэр Илья абатын уһун суругу суруйбут этэ. Онно Илья Петрович олус сэмэин, ураты сыжса, сылбырра сырылааһын, араас быһылаантан дьулайбат эр санаалааһын, кини барытын таһаарыс, доҕор оҕосторун, ураты үчүгэйдик нууччалык саһарарын, агитатор быһытынан кини биллэлэрин тустарынан суруйбута. Иван Васильевич Харитонов Илья Петрович сүтүгэр улахан аһыһа-хараастыга киирбитин, төрөппүт ийэтин абатын, аймахтарын, билэр дьоннорун кытта тэтигэ кутурданы үлэстэрин туһунан дьуһунаахтык, кини аада оҕолор уйадыларынын ахтыбыт этэ. Ону аадаах-ийэ мингинэн хас эмэ төгүл ахтаран, саһа-та суох кини оҕолор истибиттэрэ. Аһаарта да, саннырда да олус ыарахан түгөһөр буолаллара.

Илья Петрович олбүтүн кэни сэринлэспит чаһа төрөппүттэригэр иҥит тыллаах суругу, анал бөлөһи, ылаттаабыт наһарадаларын ыппыт этэ. Онно бааллара: Албан аат үһүс степеннээх, Кыһыл Сулус, Ада дойдун сэрингэ бастагы степеннээх орденнара, «Москва оборонатын иһин» медала, Бука барыбыт хомойуон иһин ити күндү докумуоннар билигин суохтар, сүлүттэр. Киминэн да баны боччумнаахтык хараллыбаака хаалбыттар.

Проконий ФЛЕГОНТОВ.

МАХТАЛААХ ҮЛЭ ОҕОҕУЛЛУБУТ

Быйылгыттан саалаан «Сага олох» хаһыакка сорох нэһилиннэ ытык сэрингэ төһө уонна хайдах кыттыбыттарын туһунан сырдыта сатаабыттар. Байдалар төһө кыалларынан матырыяаллары бэлэмнээбиттэр, онон арааһынай ис хоһоонноохтор. Сорохтор сэрингэ, үлэ фронттар сылдыбыттар, сэрин оҕдо-болорун, дойдугарыгар эргиллэн кэлбит буйууннар испиннэртэрин биэрталээбиттэр.

Сэрин, үлэ фронтун кыттылаахтары испиннэртэ-бит нэһилиннэртэ маңыгы тоһоболоһон эттэн этэ. Матырыяал бөчөккэ табыстар эрэ, историческай суолталаах докумуонунан аарылар. Ол иһин төһө кыалларынан дьоннор ааттарын кичэйэн чуолнайдаан баран бөчөккэ биэрэр ордук. Холобур, Соловьев нэһилиннэртэн сэрингэ 48 кини олбүтүн курдук биер-биттэр. Оттон биһиги испиннэртэригэр уонна билэр-битинэн 41 кини оловун толун уурбута эбэтэр 7 буйууммут ааттара республикатаагы «Өйдөбүннүк» кинигэ киирбөккэ хаалдыт муһнара дуу! Аны М. Т. Собакин (Макар Тарасович) старшай лейтенант буолбатах, старшай сержант, оттон П. Е. Попов (Петр Егорович) лейтенант буолбатах, сержант. Доккумунга оннук сурулла сылдьадылар. Ити ахтылар байыаннай званиелар ырааһынан уратылаахтар.

Хоптооттон ыгырыллыбыт Портнягин Афанасий Яковлевич лейтенант буолбатах, докумуонугар сержантынан сылдьар. Марков Илья Иванович икки жанынан сылдьар. Марков Илья Иванович баста-буолбатах, үс орденнаах (Ада дойдун сэрингэ баста-буолбатах, үс орденнаах уонна Кыһыл Сулус) дойдуту-

гар эргиллэбитэ. Учуутал Харитонов Егор Павлович 1942 сыллаахха сайын ыгырыллан баран Дьонуускайта сыһылан төһөн оскуолатыгар үлэ-кээбитэ, кини маһыан олбүтэ. Хоптоо уонна Мэлдьэхсэ нэһилиннэрттэн 90 кини эргиллэбэттэн курдук көстөр, оттон учуокка 95 киниэн сылдьар.

Болтоҕолор сэринтэн эргиллэбэттэ Семен Иванович Макаров, Серафим Григорьевич Попов, Самсон Дмитриевич Лебедев, Алексей Константинович Егоровы испиннэртэригэр тоһо киллэрбэттэр, ама, кинилэр дьонноро буолбатах үһү дуу! Ол оннугар Соловьевна оҕолор Е. Е. Массалы, Е. Н. Федоровы холбообуттар.

Хатыллар кини бачача булуурдаах. Мин билэрбинэн 16 кинилэри испиннэртэригэр киллэрбэттэр. Холобур, И. С. Харайбатын, Г. Н. Устинов, К. Я. Охлопков, Д. С. Федоров, Н. Е. Попов, Р. С. Жирковы уо.д.а. Федор Дмитриевич Платонов ыгырыллыбатаа, Иван Анемподистович Павлов—Волугур, Николай Антонович Сергеев—Соловьев, Василий Никитич Ершов, Михаил Григорьевич Борисов, Николай Дмитриевич Новгородов, Егор уонна Дмитрий Константинович Седалищевтар—Болтоҕолор, Давыдов Гаврил Гермогенович Ачкалар буолбатах дуу? Г. Л. Давыдов, В. Н. Соловьев киниэн эбиттэрэ буолла? Соловьев дьонун хатыллар да, болтоҕолор да хардарыта суруйбуттар. Оттон Соловьев Василий Сергеевич хайалара да билимнэ, И. С. Новгородов Хатылы дуу, Волтоҕо дуу, дьы-

гинэн Соловьев дуу!

Адыһын көлөх суруйуу Кытаанах нэһилиннэргэ баар. Нэһилиннэ доһунтан билигин тыһынаахтарга И. О. Захаров, И. Н. Сидоров, И. Л. Захаров, И. К. Матвеев суруллубуттар. Мин ааһыбынан 17 кини испиннэртэ киирбэтэх, Оттон В. П. Гоголев—Кылааннаах, Т. М. Борисов—Толей, М. Н. Платонов, Н. Е. Михайлов эһиги оскуолабыт учууталлара тынан баран, атын оройуон дьонно дьы.

Хатылыга Попов Николай Николаевич, Попов Герасим Михайлович киниэнгэ суруллубуттарыттан көрдөхкө кичэйэн үлэ-кээбэттэр. Ити нэһилиннэртэн балаһалары бэлэмнээбит дьон кэниһи кинилэргэ олобур ветераннары була сатаабыттар. Ол тыһан баран нэһилиннэ дьонно, ханна олоролоруттан туту-дуга суох, испиннэртэ киириэх тустаахтар.

Иван ПАВЛОВ.

УЧУУТАЛ-ПОЭТ НИКОЛАЙ ПОПОВ
55 СААБЫН ТУОЛУУТУГАР
ЫРЫА БЫРААҢНЫЫГА

Бастагы түһүмэх—«Күннээх Амма» төрөбүт дойдуну Николай Попов—Ыраадалар, Иккис түһүмэх—«Суугунуур лабаалар» эдэр саас, талтал туһунан ырыалары толоруу. Үлүс түһүмэх—«Кыайыһа кыһаабыт ырыалар».

Бас мыйы 24-25 күннэригэр Мыйдааһыма ытыллар, толорооччулар саастарынан хаччахтамыттар, үс түһүмэххэ кыттык көгүлүнэр.

Төрүт коммиссия.

АММА ИППОДРОМУГАР

Ахсыс зональнай сүүрүү

Ипин эгэр улуустар Кыдны 50 снлыгэр анал-
лаах сүүрүү снлыгэр ахсыс зональнай нүрхтэ-
нидэр Амма ипподромугар буолла. Оно барыта
бнэс улуустан 162 ат кытына. Одохтоохтор ула-
хынны бэлэмнэмиттэр, ипподром сагардыллыбыт,
сүүрөр суолу кумадын куппугтар, сага трибуна,
олбуор, кноскалар тутуллубуттар. Манна бинигит-
тэн 30 ат кытына. Эбэниэ дээр 800, 1200 ме-
трэ 48 тый сүүрдэ. Саамай кытас дистанцияда
«Бетун» коллективнай предприниеттан Варнада
54 снл кэлэн бастыг бнрэмнэи көрдөрө. Отто
бинигиттэн Мальба 58,4, Снлээр 57,1 снл кэлэн-
нэр зачету бнрэднэр. Иккин Мутудайтан.

Отто 1200 м Манга-Хангаластан «Төрүт» кол-
лективнай предприниет сүүрүгэ Догорхара 1 мүн.
22,4 снл көрдөрөн бастаата, отто Г. Егорев аатм.

нан коллективнай предприниет ата Эдбрус 1 мүн.
22,8 снл кэлэн иккис бнрэмнэи көрдөрө. Бинигиттэн
Эрчим (Мутудай) 1 мүн. 24,7 снл. Снл-
дыс (Мындааайы) 1 мүн. 25 снл кэлэнэр. 1600 м
Долгуйаана (Уус-Алдан) 1 мүн. 54,8 снл көрдөрөн
бастаата. Бинигиттэн Вэлэ (Мындааайы) 1 мүн.
58 снл. Анабын (Хадаар) 2 мүн. 04 снл кэлэн-
нэр зачет бнрэднэр. Бондманыт көрдөрүүтэ ити-
дэрэ тийбэт.

2400 метрэ ыраас ханнаах Вавилон (Амма) 2
мүн. 48,6 снл көрдөрөн бастыг бнрэмнэи.
Манна бинигиттэн Сэргэх (Мутудай) охтон хаалан
хомотто. Онон атытыбыт улахан буолла. Аны
3200 м Уус-Алдантан Секрет, Спартак 3 мүн. 56,3
снл кэлэнэр бастыг бнрэмнэи көрдөрүлэр. Би-
нигиттэн Халиф түспкэ хаалла. Трим аһыллан
кыайан сүүрбэтэ.

Саамай уһун 4800 м дистанцияда үс сүүрүү
буолла. Манга-Хангаластан Заказ 5 мүн. 57,2 снл
кэлэн бастыг көрдөрүүлэнэ. Бинигиттэн Гром

(Мутудай) үс эргинр тухары сүүрүүнү баһы-
лы сыртта. Манга аммалар Дуораннара иккис
эргинр тухары Гром экирэтэн бара, атада ыал-
дан хаалла. Ол гынан бара бн сүүрүүгэ бнэтэн-
нэ тахсыга Вэлэ моонһунан. Буулдыа борт кы-
ранан урутаа тахыстылар. Сэтэр (Сылан) атада
суох буолан сүүрбэтэ.

Уонсай түмүкэ мнгалар бастаы, уус-алданнар
иккис, аммалар үһүс буолдулар. Биниги ыаллар-
быт тааталар эрэ иһиллэригэр түстүбүт. Май-
ипподромнарбыт ууга быдыананнар аттары эргин-
ситэтэ суох ыстыллыбыта, бэлэмнэи болдобу-
олус ытма кыайтарыбыт сүүрүн бнрнмнэи
буолдулар. Улахан сүүрүктөрбүт Халиф Сэтэр,
Сэргэх ыттыбатахтара эмнэ эбнскэлэстэ. Кэлн
уһун дистанцияларга мөлөөбүһүтүн бнлиһэххэ
снл. Онон тренердэрбүт уһун дистанцияларга сүү-
рүктэри бэлэмнэхтэрини наада. Аттарбыт хааннара
намыһах. Онуоха эмнэ үлэллэххэ.

Максим КИРИЛИН.

Эбэрдэлиибит!

Күндү көргөмнн, ийэбитн, эбэбитн ПРОКО-
ПЬЕВА Маргарита Ивановна төрөбүтэ үйэ аһар-
даах үбүлүдүнэн истинник эбэрдэлиибит. Кыннэхэ
чэгнэн доруобуяны, кырдыгыга бариммэтигэр, ыал-
дыар днэи бнлиммэтигэр, днэи кэргэн үөрүүнүн-
түүтүн уһун кэмнэ үлэстэ снллыгыгар, дьолу-сор-
гуну багарыбыт.

Кэргэнэ, оҕолоро, снннэрэ, кийитэ, күтүгэ.

x x x

Күн сирин көрдөрүт эбэбитн ЗАХАРОВА Ана-
стасия Даниловна, аҕабытн ЗАХАРОВ Илья Ива-
новичы ыл буолан олобугтара 45 сылын уонна
аҕабытн үлэ фронун, хоту көһөрүлүү кытмылаа-
рын 80 сааһа туолбутунан истинник эбэрдэлиибит.
Кындарга чэгнэн доруобуяны, уһун үбүн, дьол-
доох ологу багарыбыт.

Уус-Янаттан оҕолоргут Александра, Иван Заха-
ровтар, Найбаттан Петр, Хаатылматтан Мария,
Валерий Кононовтар, Дьоккускайтан Елизавета,
Виктор Сивцевтар, Елена, Семен Ксенофонто-
втар, Анастасия, Иван Егоровтар, Чурапчыттан
Татьяна, Афанасий Ефремовтар, Любовь, Инно-
кентий Говоровтар, Матрена, Николай Макаро-
втар, Клара, Степан Захаровтар.

x x x

Күндү эбэбитн, хос эбэбитн ЗАХАРОВ Илья
Ивановичы 80 сааһык төмөчү туолбутунан истин-
ник эбэрдэлиибит. Өссө уһуннук, доруобайдык снл-
дыгыгар багарыбыт.

Снннэрнн, хос снннэрнн Казачьеттан Захаро-
втар, Орто Халыматтан Захаровтар, Кокориннар,
Күбүүртөн Савинновтар, Аматтан Захаровтар,
Дьоккускайтан Сивцевтар, Кононовтар, Егоровтар,
Ксенофонтовтар, Чурапчыттан Ефремовтар, Гово-
ровтар, Лена Макарова, Захаровтар.

x x x

Бнргэ үлэтир табаарысмытын, ычат наставни-
цын, милиция туйгунун, ис дымала улуустаагы от-
делын паспортнай-визовой снлуускатын начальни-
цын, милиция майорун МАКАРОВ Михаил Михайло-
вичы 50 сааһа туолбутунан истинник эбэрдэлиибит.
Кыннэхэ чэгнэн доруобуяны, эбэрдн эрчимн, үлэ-
тигэр снтиниллэри, түс бэйэтн уонна улахан днэи
кэргэннн дьолу-соргуну багарыбыт.

Ис дымала улуустаагы отделын коллектива.

x x x

Күндү кыыспын, балтыбытын, эбэнибитин, үөрэх
улуустаагы управлениетн методичын Анна Иванов-
на ЯКОВЛЕВНА «Россия үөрэтин туйгуна» бо-
чуотуах аат иһэриллибитин истинник эбэрдэлиибит.
Кыннэхэ чэгнэн доруобуяны, үлэтигэр өссө сн-
тиниллэри, дьолу-соргуну багарыбыт.

Ийэ Марфа Михайловна, Екатерина, Егор, Ма-
рианна, Василий, Маргарита, Николай, Аграфена,
Спиридон, Любовь, Иван Яковлевтар.

АТЫЛЫБЫТ

Рынок сыноватынаагар чэгнэтих прихожайдары
1 мөл. 400 тыһ. солк., платедый уонна бельевой
мекантары 1 мөл. солк., телевизор туумбатын 430
тыһ. солк. Ахсаана аһыйах, онон тнэтэйэргитнн
сүбэлиибит, 21-641 телефонунан бэлэнэ снлдыах-
хытын снл.

Хаһыат аныгы нүмэрэ бэс ыйын 27 күнүгэр, он-
туорунуһукка, тахсыаба.

Редакторы солбунааччы В. М. НИКИФОРОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла
Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—
21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

БИЛЛЭРИНЛЭР

Ыһмахтар кэмнэригэр аһылын бородуукталара
санитарнай көрдөбуллэргэ эппнэтир анал мнэстэ-
лэргэ, павильоннарга атыыланыхтаахтар. Атым-
лааччылар бэйэ гнневатын кытаанахтык тутуһуу-
таахтар. Бнрдинлээ трайданнар аһылык боро-
дуукталарыг скртэн 80 см үрдүктээх остуолтан
атыыланыхтаахтар.

Атыыга көпүлэнэллэр: бубликтар, сдобалар, ба-
рэкжылар, полчиктар, бутербродтар, бнрэмнннтар,
кнпннэттар, фрукталар, отоннор, пнбэ, тынны
утахтар, минеральной уулар (завод олобуктара).

Көпүлөнмэттар: днэиэ оҕоһуһубут оҕуруот
астарын, эт, таллэй, араас снктар, компоттар кн-
спэрбэлэрэ, ыһаарылдыбыт балын, тууһаммыт тал-
лэй, араас сытынан тупсарыллыбыт, дьүһүн кубу-
лутуллубут аһылын бородуукталара.

Санэпиднадзор.

АТЫЛЫБЫТ

Чурапчытаагы «Агроснаб» АО сага аҕалыт сап-
паас чаастары.

—МТЗ тракторга иһин көлүөһэ дискэтин, иһини
бурууһун, аһылык носуоһугар распылитель, поршень
колыготун, вентилятор ременн (А-1250), сцепление
дискэлэрин, МТЗ-82 кабинатын, саппаас чаастары.

—Т-16, Т-25 трактордарга аһылык носуоһун пор-
шневой группатын, коден валын (кнладимтардаах),
сцепление чааһын, валын муостарын уода. Ону та-
һынан автомашина, трактор электрооборудованиела-
рын: УАЗ автомашина стартера В-114, В-115, ГАЗ-
53 автомашина карбюратора К-126, УАЗ автома-
шина карбюратора К-131, «Урал», «КамАЗ» авто-
машиналар автолампочкалары.

—ДТ-75, Т-150 трактордар грубокомпрессордары.
Төлөбүрэ бары көрүгүнүн, тэрлэтэ бэйэтн акцио-
нердары 10 мөл. солк. днэри иһэ ыһахтарын снл.

x x x

1993 сылдаахха оҕоһуһубут, үчүгэй туруктаах
УАЗ-3303 «Валга» автомашинаны
сага чехословацкай мини-тракторы, сэттэ көрүгү
холбонон агрегаттаах.

Чурапчы снл. Пятилетка уул., 3 №-рэ Телефон-
мут: 21-432.

x x x

УАЗ-469 мотордаах, мостаах, көдүөһэлээх ГАЗ-
69 автомашинаны, Чурапчы, Орджоникидзе 43.

x x x

Санкт-Петербурга оҕоһуһубут прихожайы, шифо-
ньеры, оронун, стенканы, Японский «Фунай» телеви-
зордары, Телефонмут: 21-668.

x x x

«Кыым» ХЭТ бэйэтн маҕаһыныттан атыылыр:
карамель арааһын, фруктовой натуральной снктары,
мас арымытын, печеньены, сухой фруктаны, индий-
скэй чөйдэри, УАЗ автомашина иажиникей ледомой
дискэлэрин, 37 тннстээх тара пистерналарын, көдү-
һэлэрин дискэлэрин, коробчаларын, раздаткаларын,
бастаы комплект двигателлэрин, ременнэрин, араас
салыкытарын уонна бортовой УАЗ рессораларын,
ГАЗ, ЗИЛ, «Урал», «КамАЗ» автомашиналар сап-
паас чаастарын, ДВП-ны.

Котеллары ыраастааһынна, котелларга, иһтар
системада быстах өрөмүөнү оҕорорго, иһтар систе-
маны снлалык таһарга дуоһабырдары түһэрсэбит.
Автомашиналар кузовтарын снлалылыбыт.

Аадырыһыт: Чурапчы снл., Нернгри уул., 41,
телефонмут 21-363.

Күндү быраалыт, убайыт, Сылааг ннлиһнэ-
гнн олохтоого.

МАКАРОВ Иван Матвеевич

уһун ыарахан ыарыһыттан өлбүтүн, диригини
курутуһун туран, бары дьогторугар, табаа-
рыстарыгар биллэрэбит.

Балта, быраата, эбэнидэрэ, убайдара, са-
һастара, күтүөттэрэ, снннэрэ.

Талтыр оҕом, бырааппыт, Одьулуун олох-
тоого.

КАРПОВ Илья Ильич

снһумардык өлбүтүн, диригини курутуһун ту-
ран, бары аһмахтарбытыгар, табаарыстарыгар
биллэрэбит.

Ийэтэ, эбэнидэрэ, убайдара.

Карпов Илья Ильич снһумардык өлбүтүнэн
дириг курурданнарын тнэрдэллэр.

—Ийэтигэр Карпова Елена Николаевнага,
бнргэ төрөбүтэригэр Чурапчыттан Софро-
новтар, Бүтүйдээхтэн Ивановтар, Дьбдиргэттэн
Винокуровтар.

—Эмнэ кнпнлэргэ иккэ ыаллара Аризон-
овтар, Дьячковскайдар.

—Эбэнидэрэ Максимов Елена Ильини-
чага бнргэ үөрэмнн дьүөгэлэрэ Саргы, На-
дя, Елена, Туһаара.

Күндү ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, үлэ-тыл
ветерана, хоту көһөрүлүү кытмылааба, Хо-
тоого ннлиһнэгнн олохтоого.

ПОСЕЛЬСКАЯ Матрена Петровна

уһун ыарахан ыарыһыттан 83 сааһыгар өлбү-
түн, диригини курутуһун туран, аһмахтары-
гар, билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Кыһа, уолаттара, снннэрэ, хос снннэрэ,
кнйинтэрэ.

Посельская Матрена Петровна өлбүтүнэн
дириг курурданнарын тнэрдэллэр.

—Оҕолоругар Лидия Афанасьевна, Михаил
Афанасьевич, Афанасий Афанасьевич Посель-
скайдарга, сннннэригэр Хоптоого ннлиһнэгнн
дыаһалтата, «Боһомо» баһынай хаһаайыстыба
ассоциацията, аҕо Диригнэгнн комбинатын
коллектива.

—Уолугар Посельскай Афанасий Афанась-
евича Чурапчыттан Егоровтар, Ахмеровтар,
Мырылаттан Сибиряковтар.

Иванова Марина Егоровна өлбүтүнэн дириг
курурданнарын тнэрдэллэр.

—Күтүөтүгэр Г. Н. Алексеева, кыһыгар
М. Н. Ивановага, сннн кнйинигэр М. М. Ива-
новага доруобуя харыстабылын управлениета,
улуустаагы кннн балыһа коллектива, проф-
кома.

Попова Анна Васильевна өлбүтүнэн дириг
курурданнарын тнэрдэллэр.

—Кыһыгар, Мэлдьэхси медпунун фельд-
шеригар Попова Софья Ильиничнага доруобу-
я харыстабылын управлениета, улуустаагы
кннн балыһа коллектива, профкома.

Учредители (соучредители) газеты—Редакция, Администрация улуса,
Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат».
Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и
субботам. Индекс газеты: 54907. Объем—1 усл. п. лист. на 4-х страницах.

Зарегистрирована Саха
(Якутской) региональной
печенцией по защите
свободы печати и инесо-
вой информации.